

Hans Verbraeken
Amsterdam

Nederland moet gaan vaststellen waar werkelijk hoog gebouwd mag worden en waar niet. Begin volgend jaar komt Mels Crouwel, de Rijksbouwmeester, met zijn hoogbouwvisie voor Nederland, op verzoek van de minister.

De huidige discussie rond de omstreken eventueel te bouwen Belle van Zuylen-toren (262 meter) in het Utrechtse Leidsche Rijn is volgens de Rijksbouwmeester een belangrijke testcase voor het besluitvormingsproces rond hoogbouw in Nederland. Juist omdat Nederland omwille van rentabiliteit, duurzaamheid en ruimte-efficiëntie steeds hoger gaat bouwen. Het is hoog tijd om aan de hand van deze casus de discussie te heropenen: wie gaat waarover?

'Deze plek is, zoals zoveel, van ons allemaal', zegt Crouwel over Leidsche Rijn Centrum. 'Maar als uitvloeisel van de steeds verder uitgewaaierde decentralisatiegedachte in Nederland is het gesprek zodanig georganiseerd geraakt, dat het algemeen belang steeds meer op de achtergrond raakt.'

Als Rijksbouwmeester en voorzitter van het vierkoppige College van Rijksadviseurs adviseerde hij onlangs minister Cramer van Vrom negatief over plannen voor de Utrechtse wolkenkrabber. 'Maar niet wegens de hoogte op zich.' Het ging Crouwel, tevens partner in bureau Benthem Crouwel te Amsterdam, om de locatie en de aard van het gebouw, ontworpen door het bureau ArchitectenCie en gedragen door projectontwikkelaar Burgfonds. 'Een privégebouw met wat publieke functies, in een kleinschalig stratenpatroon, zonder centrumfunctie. Dat klopt gewoon niet.'

Een toren als de Belle van Zuylen heeft om zich heen veel infrastructuur nodig, en erin veel publieke functies. In Crouwels termen: 'Het moet een meerwaarde

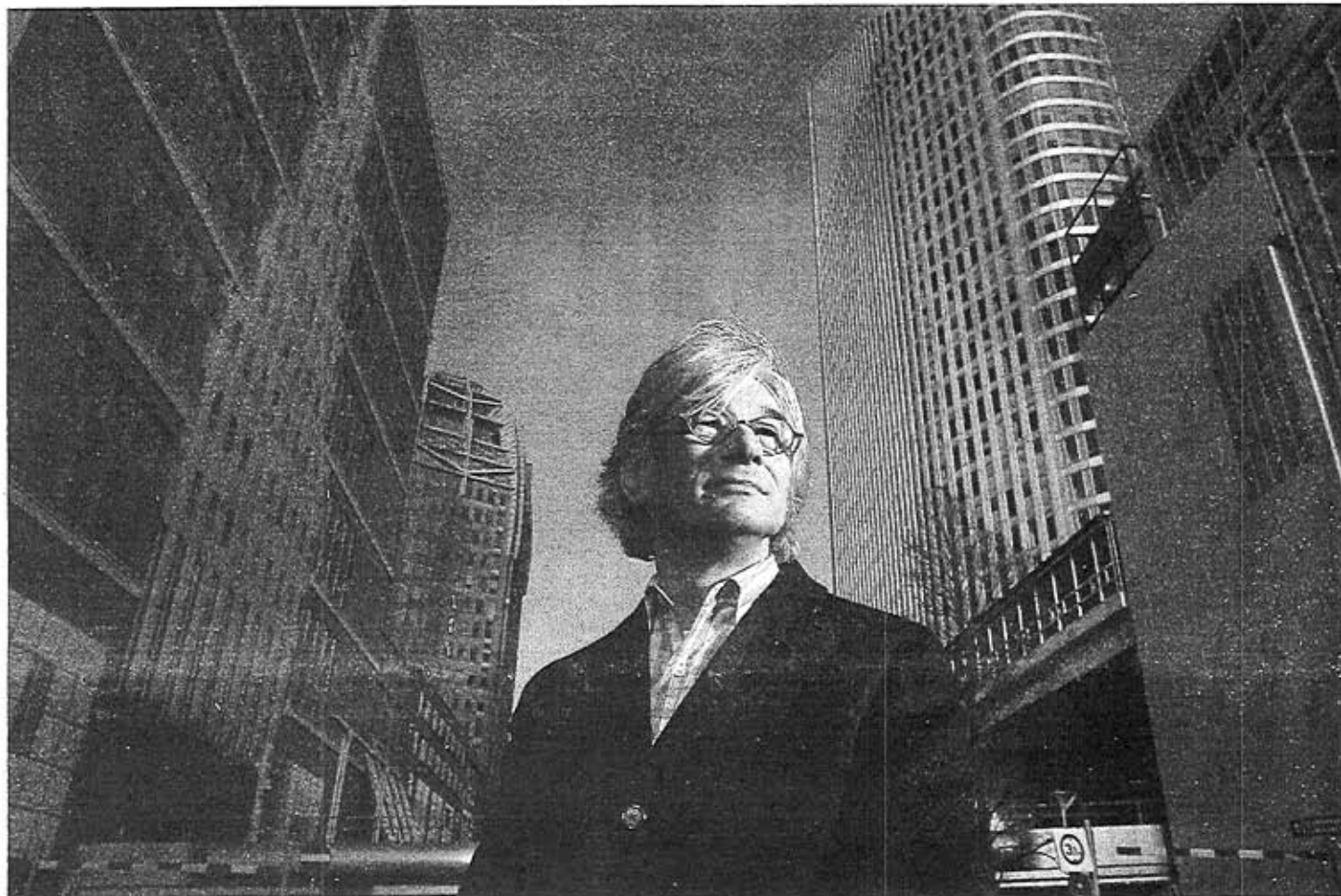
hebben die trots en blij maakt en de functie heeft van een "landmark" waar iedereen naartoe wil. Dat is daar niet het geval, 'bij een "substation" dat ooit hooguit de status van intercitystation kan krijgen. Maar Leidsche Rijn zal nooit Centraal Station of Zuidas worden. Hier is de stapeling van publieke functies onvoldoende.'

Als de gemeente Utrecht wil doorzetten met de Belle van Zuylen-toren, is er weinig aan te doen. Hooguit zou de provincie nog aanmerkingen kunnen maken op het bestemmingsplan. 'Terwijl een gemeente niet het alleenrecht zou moeten hebben op dergelijke beslissingen', meent Crouwel. 'Want dan kan het wat betreft ruimtelijke ordening in Nederland behoorlijk fout gaan.'

Mels Crouwel is blij dat de hoogbouw steeds meer oprukt. In Den Haag (onder meer de Hoftoren — 142 meter), Rotterdam (onder meer de Montevideo-woontoren van 153 meter), en in Amsterdam bij Sloterdijk, bij het Amstelstation en op de Zuidas. 'Hier in Amsterdam gebeurt het zeer gestructureerd rond openbaarvervoerknooppunten. Hoogbouw is goed voor "headquarters" van concerns, met vele administratieve werkplekken, waarbij de werknemers met openbaar vervoer komen.'

Crouwel, als Rijksbouwmeester in de traditie van zijn twaalf voorgangers vanaf 1806 toch het geweten van architectonisch Nederland, wil een fundamenteel hoogbouwdebat in Nederland. 'Voer een beleid van verdichting in verstedelijkte gebieden', zegt Crouwel. 'Er kan in de stad nog enorm

'Als je voldoende publieke functies op de grond hebt en veel gemeenschappelijke voorzieningen, dan lukt hoogbouw'

Rijksbouwmeester Mels Crouwel: 'Het is jammer als hoogbouw inproductief werkt.'

Foto: Marie Cécile Thijs

worden verdicht. Het is niet héél erg vol. Maar je zou ook enkele groene gebieden of zones strikt moeten beschermen, zoals het Groene Hart, dat steeds verder wordt afgeknabbeld. Of de Veluwe. Zodat je daar niet een woongebouw van 100 meter gaat neerzetten om het mooie uitzicht.'

Maar Crouwel wil zeker geen krampachtigheid. 'Het gevoel van openheid en vrijheid gaat niet snel verloren.' Hij houdt zijn duim en wijsvinger enkele centimeters van elkaar. 'Als je echt op 30 kilometer afstand gaat staan, is bijvoorbeeld de Belle van Zuylen-toren zó klein.' Crouwel werkt graag met het idee

Hoogbouw Waar wel, waar niet

- In verstedelijkte gebieden is hoogbouw zeer welkom. Vooral groepshoogbouw levert een interessante skyline op
- Rondom het Groene Hart hoogbouw toelaten. Het hart dankt zijn karakter juist aan de omsluiting
- Er is geen enkele reden om tegen Utrecht te zeggen: 'jullie mogen geen hoogbouw'

van panoramafoto's. 'Je moet kijken of enkele unieke panorama's door hoogbouw niet worden verstoord. Ontzie die gebieden waar je een mooie panoramafoto nooit meer zou kunnen maken.' Soms blijkt dat toch erg mee te vallen. Zo ging hij bij Kamerik ten westen van Utrecht in het Groene Hart kijken. Hij verwachtte dat dat zo'n kritische plaats zou zijn. 'Maar dat schrikbeeld bleek echt onzin.'

Crouwel is niet voor nationale wetgeving om hoogbouw te lokaliseren, of een structuur waarin de minister initiatieven kan verbieden. 'Ik vind dat er een hoogbouw-discussie moet worden gevoerd

met alle betrokken partijen: Rijk, de provincie, de gemeentelijke private projectontwikkelaars, de ontwerperswereld. Waarbij Rijk eventueel een laatste stem moeten hebben, maar dat we nog niet helemaal.' Hij wil in ie geval geen gepolder.

En met een cruciale rol vakinhoudelijke adviseurs, w: bij ontwerpen al vroegtijdig in vorm van beeldsimulatie wor betrokken. 'Die worden nu veel weinig gebruikt', vindt Crouwel. 'Zonder ontwerpen papegaait dereen elkaar na, de pers zet weer steviger aan en voor je weet gaat het nergens meer ov